

Stresa faktoru saistība ar ticību maģiskajam un paranormālajam un kritisko domāšanu Rīgas Stradiņa universitātes studentiem

Artūrs Utināns¹, Gunta Ancāne¹, Jānis Vētra²,
Anita Villeruša³, Vinīta Cauce⁴

¹Rīgas Stradiņa universitāte, Psihosomatiskās medicīnas un psihoterapijas katedra, Latvija

²Rīgas Stradiņa universitāte, Morfoloģijas katedra, Latvija

³Rīgas Stradiņa universitāte, Sabiedrības veselības un epidemioloģijas katedra, Latvija

⁴Rīgas Stradiņa universitāte, Fizikas katedra, Latvija

II

Ievads. Kā rāda pētījumu rezultāti, vairumam cilvēku, tai skaitā arī studentiem, ir sastopama maģiskā domāšana (MD) un ticība paranormālajam (TP) [Stephens, Phillips, 2001; Subbotsky, 2010]. Tā ir pretēja gan patiesam kontaktam ar realitāti, gan uz pierādījumiem balstītai kritiskai domāšanai (KD), kas tiek attīstīta medicīnas un veselības aprūpes studijās. Svarīgi ir izpētīt, vai stresu raksturojošiem faktoriem ir saistība ar maģiskās domāšanas un ticības paranormālajam saglabāšanos augstskolu studentiem gan mācību sākumā, gan tās beidzot, kā arī ar kritiskās domāšanas dispozīcijas attīstības aizturi.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir noskaidrot kritiskās domāšanas dispozīcijas un ticības maģijai un paranormālajam mijiedarbību ar dažādiem stresa faktoriem. Pētījumā tika izmantota elektroniskā anketa ar Maģisko ideāciju skalu (MIS), Modificēto paranormālās pārliecības aptaujas skalu (MPPS), Kritiskās domāšanas dispozīcijas izvērtējuma skalu (KDDIS) un darba autoru izveidotu Kritiskās domāšanas dispozīcijas papildu skalu (KDDPS). Skalu rādījumi tika salīdzināti ar atbildēm par hronisku stresu, hroniskām saslimšanām un vientulības izjūtu.

Rezultāti. Elektroniskajā aptaujā piedalījās 892 respondenti. Pētījumā atrasts, ka MIS skalai ir statistiski ticama saistība ar hronisku saslimšanu ($r = 0,09$; $p = 0,01$), izteikti pozitīva saistība ar pēdējā laikā pieaugošu stresu ($r = 0,14$; $p < 0,001$) un vientulības sajūtu ($r = 0,23$; $p < 0,001$). MPPS pozitīvi saistās ar pieaugošu stresu ($r = 0,09$; $p = 0,02$) un izteikti pozitīvi – ar vientulības sajūtu ($r = 0,12$; $p = 0,001$). Apakšskalas – ticība nākotnes paredzēšanai, māņticība, ticība spiritismam – pārliecinoši pozitīvi ir saistītas ar vientulības sajūtu ($r = 0,11 \div 0,17$, $p < 0,05$). KDDIS ir negatīva saistība ar hronisku saslimšanu ($r = -0,08$; $p = 0,02$) un pārliecinoši negatīva saistība ar pieaugošu stresu ($r = -0,11$; $p = 0,005$) un vientulības sajūtu ($r = -0,17$; $p < 0,001$). KDDIS iesaistītības apakšskala pārliecinoši negatīvi ir saistīta ar hronisku saslimšanu, pieaugošu stresu un vientulības izjūtu ($r = -0,11 \div -0,20$, $p < 0,05$). KDDPS ir pārliecinoši negatīva saistība ar vientulības izjūtu ($r = -0,11$; $p = 0,004$). Prāta atvērtības apakšskalai ir negatīva saistība ar vientulības izjūtu un pieaugošu stresu ($r = -0,13 \div -0,16$, $p < 0,001$).

Secinājumi.

1. No aptaujātajiem 892 RSU respondentiem gandrīz 50% ir sastopama izteikta maģiskā domāšana un ticība paranormālajam gan studiju sākumā, gan beidzamajos studiju gados, kas eksistē paralēli kritiskajai un zinātniskajai domāšanai.
2. Pētījumā tika noskaidrots, ka stress, hroniskas saslimšanas un vientulības izjūta ir pozitīvi saistīta ar ticību paranormālajam un asociējas negatīvi ar vairākām kritiskās domāšanas dispozīcijas apakšskalām.